

Ympäristöterveydenhuollon toiminnan arviointi 2017

Liitteet

Liite 1 Valvonnan toteutumisen arviointilomake 2017 (VYHA)

JOHDANTO

Kunnallisten valvontaviranomaisten valvonnan yhtenäistämiseksi tulee kunnallisen terveydensuojeluviranomaisen laatia valvontasuunnitelma toimialueellaan. Valvontasuunnitelma laaditaan terveydensuojelulain, elintarvikelain, tupakkalain ja eläinlääkintähuoltolain velvoitteiden mukaisesti. Lisäksi suunnitelmassa on otettava huomioon Eviran ja Valviran laatimat valtakunnalliset valvontasuunnitelmat.

Valvontajaosto hyväksyi 20.12.2016 34 §:ssä terveysvalvonnan kunnallisen valvontasuunnitelman 2015 – 2019 päivityksen vuodeksi 2017 ja 35 §:ssä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kuntien järjestämien eläinlääkäripalvelujen valvontasuunnitelman 2015–2019 päivityksen vuodeksi 2017.

VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN RAPORTOINTI

Kunnallisen valvontasuunnitelman toteutuminen on arvioitava vuosittain ja valvonnan tulokset tulee julkistaa keskusviranomaisten määräämällä tavalla.

Tiedot kohteiden ja suoritettujen tarkastusten ja näytteenottojen määrästä lähetetään suoraan KUTI/YHTI-tietojärjestelmien kautta. Kirjallinen arviointi tehdään sekä tässä arvioinnissa että VYHA-ohjelmassa (ks. liite 1). Vielä vuonna 2017 tulee EU-vesilaitosten talousvettä koskevat tiedot lähettää aluehallintovirastoon ja Säteilyturvakeskukseen Excel-taulukkoina.

VYHA-ohjelmaan kirjattavat tiedot (liite 1) on toimitettava sähköisesti Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoon viimeistään 31.3.2018. Arviointi on hyväksyttävä myös valvontajaostossa.

---

1. Terveysvalvonnan valvontasuunnitelman 2017 arviointi

1.1 YLEISTÄ

TYÖAIKA JA SUORITTEET

Henkilöstötilanne 2017

Terveysvalvonnassa on yhteensä 8,2 henkilötyövuotta, joista 6,0 on terveystarkastajan virkoja, 0,5 näytteenottajan toimi ja 1,7 hallinnollisia virkoja/toimia. Kanslistin ja ympäristöterveydenhuollon päällikön työajasta budjetoidaan 85 % terveystarkastukseen ja 15 % eläinlääkintähuoltoon. Vuonna 2017 terveystarkastuksen 8,2 virasta/toimesta oli täytettynä 7,7. Hygieenikkoeläinlääkärin työajasta (budjetoitu kokonaan eläinlääkintähuoltoon) kuluu n. 80 % elintarvikevalvontaan, 0,5 henkilötyövuotta vuonna 2017.

Henkilötyöpäivät 2017

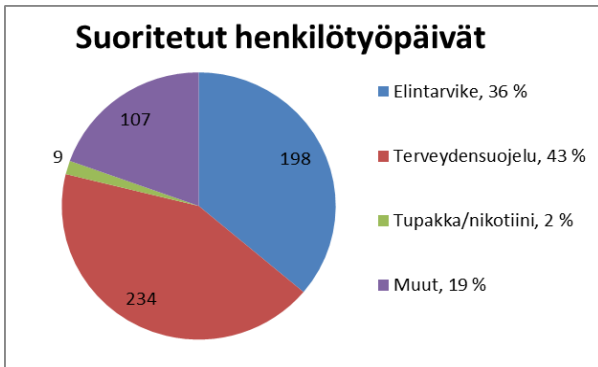
Keskusviranomaisten suosituksen ja oman riskinarviointimme mukaan toimialueen kohteiden valvontaan olisi tarvittu 630 henkilötyöpäivää vuonna 2017. Sen lisäksi arvioitiin, että matkoihin ja sisäisiin viikkopalaveriin kului 125 henkilötyöpäivää. Tarve olisi siten yhteensä 755 henkilötyöpäivää. Tämän lisäksi esim. kehittämis- ja laatutyöhön, uusiin aseuksiin ja ohjeisiin liittyvään koulutukseen ja itseopiskeluun, riskinarviointeihin, asiakkaille suunnattuun tiedotukseen ja neuvontaan sekä hallinnollisiin tehtäviin kuluu myös aikaa, jota ei kirjata Tarkastaja-ohjelmaan. Vuonna 2017 kirjattiin yhteensä 549 henkilötyöpäivää. Niistä 442 käytettiin varsinaiseen valvontaan. Valvonnan suunnitelluista henkilötyöpäivistä toteutui niin ollen 70 %. Tämä on tyydyttävä tulos otettaessa huomioon vuoden 2017 hankala henkilöstötilanne. Vuoden aikana selviteltiin lisäksi kahta laajaa epidemiaa, ja epidemiaselvittelyihin kuluva työaika ei kirjata täysimääräisenä tietokoneohjelmaan.

Taulukosta 1 ilmenee eri valvonta-alojen henkilötyöpäivien määrä verrattuna riskiperusteisen työsuunnitelman mukaiseen tarpeeseen ja suoritettuihin henkilötyöpäiviin.

Työtehtävät	Valvonnan henkilötyöpäivät 2017				
	Elintarvike	Terveystarkastus	Tupakka	Valvonta yhteensä	Muut
Resurssiperusteinen työsuunnitelma	277	340	13	630	125
Suoritettut henkilötyöpäivät	198,2	234,3	9,4	441,9	107
Toteutuminen verrattuna omaan työsuunnitelmaan (toteutumisasaste)	71 %	69 %	72 %	70 %	86 %

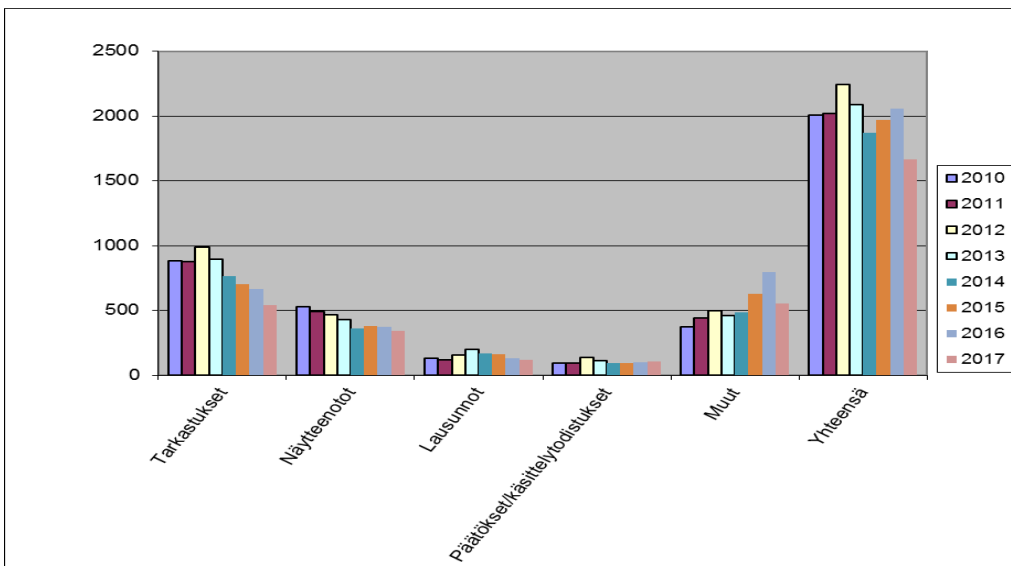
Taulukko 1: Tilasto toteutuneesta valvonnasta suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan

Suurin osa henkilötyöpäivistä käytettiin elintarvikkeiden ja terveystarkastuksen valvontaan. Sarakkeeseen "Muut" sisältyvät ajoajat (48 htp), sisäiset palaverit (44 htp) ja terveystarkastajan tai hygieenikkoeläinlääkärin suorittama eläinlääkintä (14 htp). Kaaviosta 1 ilmenee henkilötyöpäivien prosentuaalinen jakautuminen eri valvonta-alojen kesken.

Kaavio 1: Toteutuneet henkilötyöpäivät valvonta-aloittain 2017

Kirjattuihin henkilötyöpäiviin sisältyy joukko erilaisia suoritteita. Kaavioon 3 sisältyy vuosien 2010–2017 suoritteiden kokonaismäärä jaoteltuna viiteen ryhmään. Lukuja ei voi verrata suoraan vuosien välillä, koska kirjattavia tietoja koskevat ohjeet ovat muuttuneet vuosien aikana. Kaaviosta ilmenee, että painopiste on tarkastuksissa ja näytteenotoissa. Kirjatun työajan mukaan eniten työaika käytetäänkin tarkastuksiin, 44 % kirjatusta työajasta.

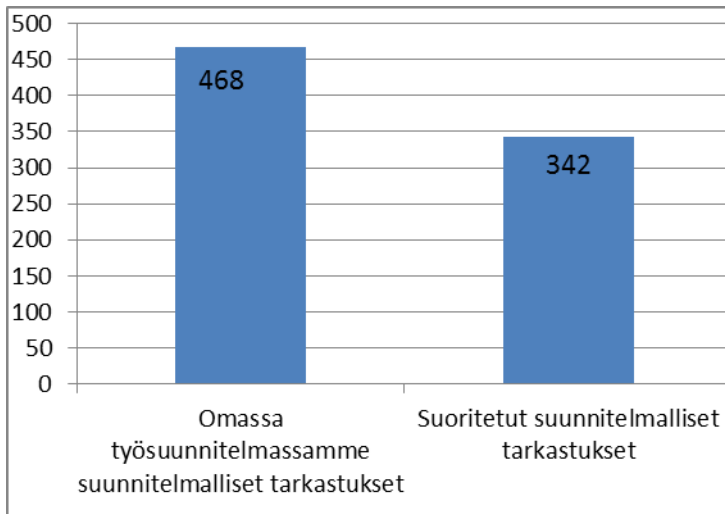
Kaavio 3: Vuosien 2010–2017 suoritteet

Ryhmään ”muut” kuuluu esim. muuksi viranomaistyöksi luokiteltava työ, erilaiset yhteydenotot sekä palaverit, hallinnolliset toimenpiteet ja epidemiaselvittelyt.

Suunnitelmalliset ja suoritettut tarkastukset 2017

Riskiperusteisen työsuunnitelman mukaan olisi tullut suorittaa 468 suunnitelmallista tarkastusta. Vuoden aikana kirjattiin 342 suunnitelmallista tarkastusta, joten laadittu suunnitelma toteutui 73,1-prosenttisesti. Keskusviranomaisten mukaan toteutumisasteen hyväksyttävä taso on 70 %. Oma tavoitteenamme oli, että suunnitelmallisista tarkastuksista suoritettaisiin 90 %. Suunnitelmallisten tarkastusten lisäksi suoritettiin 201 muuta tarkastusta seurantoina ja suunnittelemattomina tarkastuksina, ja monet niistä liittyivät akuutteihin ongelmiin, jotka on hoidettava pikaisesti ja ennen suunnitelmallisia tarkastuksia.

Kaaviosta 2 ilmenevät suoritettavat suunnitelmalliset tarkastukset suhteessa omaan työsuunnitelmaamme.

Kaavio 2: Suoritettavat suunnitelmalliset tarkastukset suhteessa suunniteltuihin

TUOTOT

Vuonna 2017 terveystarkastus on saanut valvontamaksuina yhteensä 80 300 €. Tuotot ovat lisääntyneet 3,2 % vuoteen 2016 verrattuna. Tuottoja ei ole käytetty valvonnan kehittämiseen täysin siten kuin maksullisuutta lisättäessä oli tarkoitus. Tarkoituksena oli, että tulojen avulla voitaisiin palkata lisää henkilöstöä.

Taulukosta 2 ilmenee tulojen jakautuminen eri osa-alueiden kesken vuosina 2016 ja 2017.

Toimiala	Elintarvike	Terveystarkastus	Tupakkavalvonta	Yhteensä
Tulot 2016	43 400	29 510	4 925	77 835
Tulot 2017	36 300	31 700	12 300	80 300

Taulukko 2: Tulojen jakautuminen vuosina 2016 ja 2017

Ympäristöterveydenhuollon taksa päivitetään vuosittain siten, että perittävät maksut vastaavat todellisia kustannuksia. Vuonna 2017 valvontatulot kattoivat 17,2 % menoista. Valtakunnallinen kattavuusaste on n. 15–18 %. Lainsäädännön mukaan suunnitelmallisesta valvonnasta laskutetaan, joten jos onnistumme lisäämään suunnitelmallisten tarkastusten osuutta, lisääntyvät myös tulot edelleen.

1.2 ELINTARVIKEVALVONTA 2017

Taulukossa 3 on kooste elintarvikevalvonnan suoritetuista tarkastuksista ja näytteenotoista vuosina 2016 ja 2017. Suunnitelmallisiin tarkastuksiin kuuluvat omaan työsuunnitelmaan kirjattavat tarkastukset.

Vuosi	Suunnitelmalliset tarkastukset	Suoritetut suunnitelmalliset tarkastukset	Suoritetut suunnittelemattomat tarkastukset	Suoritettujen tarkastusten kokonaismäärä	Suunnitelman toteutusaste	Suunnitelmalliset näytteet	Suunnitelman mukaan otetut näytteet
2016	336	227 sekä 129 seurantaa	82	438	68 %	62 - 126	51
2017	299	219 sekä 97 seurantaa	14	330	73 %	42 + epäilyn yhteydessä	90 sekä 28 muuta

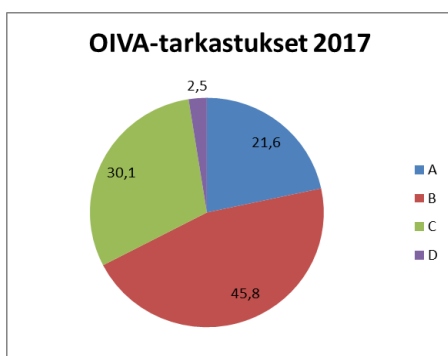
Taulukko 3: Elintarvikevalvonnan tunnusluvut

Vuonna 2017 suoritettiin yhteensä 330 elintarvikelain mukaista tarkastusta, joista 316 (96 %) luokitellaan suunnitelmallisiksi OIVA-tarkastuksiksi. KUTI-ohjeiden mukaan seuranta-tarkastus tulee kirjata suunnitelmalliseksi, vaikka sitä ei todellisuudessa olisi voitu suunnitella etukäteen. Seurantatarkastus tehdään, kun OIVA-arvosanaksi tulee C ”korjattava” tai D ”huono”, ja vuonna 2017 suoritettiin 97 seurantatarkastusta. Suunnittelemattomia kirjattuja tarkastuksia oli 14. Suunnittelemattomia tarkastuksia ovat esim. tarkastukset, jotka johtuvat valituksista ja puutteisiin tai ruokamyrkytyksiin liittyvistä epäilyistä.

Elintarvikenäytteenottoa ohjataan yhä enemmän elintarvikeyrittäjän vastuulle osana oma-valvontaa, minkä vuoksi viranomaisnäytteiden määrä on vähentynyt. Valvontasuunnitelmaan sisältyi 42 rutiininäytettä sekä näytteitä, joita otetaan tarpeen mukaan ongelmia epäiltäessä. Vuonna 2017 otettiin peräti 118 näytettä elintarvikehuoneistoista. Niistä 90 oli suunnitelmallisia näytteitä ja 18 rutiininäytteitä, ja listeriaepäilyn vuoksi otettiin peräti 72 näytettä. Lisäksi otettiin 21 näytettä ruokamyrkytysepäilyihin liittyvien selvitysten yhteydessä. Eviran pyynnöstä otettiin 5 maitonäytettä vierasaineiden analysointia varten ja 2 näytettä ravintolaisien tutkimista varten.

Suunnitelman toteutusaste lasketaan suoritettujen suunnitelmallisten tarkastusten määrästä seurantatarkastuksia lukuun ottamatta ja on 73 %. Saavutimme 70 %:n rajan, joka tulee Eviran mukaan saavuttaa valvontasuunnitelman tavoitteiden täyttämiseksi tyydyttävällä tavalla, mutta oma tavoitteemme oli 90 %.

Kaikki suunnitelmalliset tarkastukset ovat OIVA-tarkastuksia. OIVA-tarkastuksessa elintarvikehuoneisto arvioidaan asteikolla A-D (A = oivallinen, B = hyvä, C = korjattavaa ja D = huono). Valvonta-alueemme eri OIVA-arvosanojen prosentuaalinen jakauma ilmenee kaaviosta 4.

Kaavio 4: OIVA-arvosanojen prosentuaalinen jakauma

Evira on asettanut tavoitteet OIVA-tarkastuksille:

- Vähintään 85 % arvosanoista tulee olla joko A tai B. Vuonna 2017 68 %:ssa arvioinneista tuli alueellamme arvosanaksi A tai B. C- ja D-arvosanojen suurta määrää selittää osittain se, että vuoden 2017 aikana avattiin useita uusia kohteita, joissa esiintyi ongelmia sekä se, että asetimme etusijalle kohteet, joita ei ollut tarkastettu viime vuosina.
- Arvosanan C saaneista 100 %:n tulee saada seurantatarkastuksessa B tai A. Kohteistamme 80 % onnistui korottamaan arvosanaa C ensimmäisessä seurantatarkastuksessa. Ensimmäisinä syinä arvosanan C tai D saamiseen olivat omavalvontasuunnitelman puuttuminen, tilojen soveltumattomuus harjoitettuun toimintaan, puutteellinen työvaatetus sekä puutteet elintarvikkeiden jäähdyttämisessä, säilyvyydessä ja elintarvikkeiden vastaanottamisessa.

Painopisteet

Vuoden 2017 kansalliset painopisteet liittyivät OIVA:n käyttöönottoon ja valvonnan yhtenäistämiseen OIVA:n mukaisesti, KUTI:n käytön varmistamiseen sekä patogeeneihin hankkeeseen.

OIVA on otettu alueellamme käyttöön kaikissa OIVA-järjestelmän piiriin kuuluvissa elintarvikehuoneistoissa. Olemme pyrkineet valvonnan yhtenäisyyteen sisäisten palaverien sekä Eviran koulutuksiin osallistumisen avulla. Vuonna 2017 tavoitteena on ollut, että KUTI:n (järjestelmä elintarvikevalvonnan kohde-, tarkastus- ja analyysitietojen siirtämiseksi suoraan valtakunnalliseen tietokantaan) käyttö toimisi. Valitettavasti se ei ole aina toiminut, joten olemme joutuneet korjaamaan joitakin tietoja ja syöttämään analyysituloksia manuaalisesti.

Osallistuimme vihannesten alkuperämerkintöjä koskevaan Eviran hankkeeseen.

Valvonta suunnitellaan usein omien ”hankkeiden” muotoon siten, että tietyssä aikana valvotaan samantyyppisiä kohteita. Kontaktimateriaalien valmistus on erityisala, jonka valvontaa jatkettiin vuonna 2017.

Vuonna 2017 terveysvalvonnalle saapui kuntalaisilta 6 valitusta elintarvikkeista: 2 valitusta huonoista tuotteista, 2 valitusta huonosta elintarvikkeiden käsittelystä ja 2 valitusta elintarvikkeiden virheellisistä tai harhaanjohtavista pakkausmerkinnöistä. Valitusten syyt on selvitetty ja todettujen puutteiden korjaamiseksi on ryhdytty toimenpiteisiin.

Vuoden aikana on selvitetty 8 ruokamyrkytyspäilyä. Kahdessa tapauksessa tehtiin ilmoitus RYMY-järjestelmään (ruokamyrkytystapausten valtakunnallinen tietorekisteri, jota käytetään vähintään viiden henkilön sairastuttua). Laajasta selvittelystä ja näytteenotosta huolimatta syytä ei voitu varmistaa kummassakaan tapauksessa. Toisessa tapauksessa sairastui 7 ja toisessa yli 80 henkilöä. Molemmissa tapauksissa selvittelyihin kului useita työtunteja. Muut 6 tapausta koskivat yksittäistä henkilöä, eikä niissä voitu todeta mitään ruokamyrkytykseen viittaavaa.

Tämän lisäksi kului runsaasti työaika alueellamme kesällä ja syksyllä 2017 toista kertaa peräkkäin riehuneen cryptosporidium-epidemian selvittämiseen. Yhteensä yli 130 henkilöä otti yhteyden terveydenhuoltoon oireiden vuoksi. Syy on vielä epäselvä, selvittelyt ovat meneillään. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että tänä vuonna kyseessä ei ole eläimistä saatu välitön tartunta, vaan pikemminkin jokin muu tartuntalähde, joka ei ole vielä selvinnyt. Potilail-

ta otettujen näytteiden tutkimuksissa on ilmennyt, että kyseessä on yhteinen tartuntalähde. Monet ovat varmasti myös saaneet tartunnan välillisesti toiselta henkilöltä.

Hallinnollisia pakkokeinoja käytettiin kahdeksalla viranhaltijapäätöksellä ja yhdellä valvontajaoston päätöksellä. Viranhaltijapäätökset koskivat tilojen ja varusteiden kuntoa, myytävien tuotteiden pakkausmerkintöjä ja tuotteiden jäljitettävyyttä. Valvontajaoston päätös koski maidon myyntikieltoa.

1.3 TERVEYDENSUOJELUN VALVONTA 2017

Taulukossa 4 on kooste terveydensuojelun valvonnan suoritetuista tarkastuksista ja näytteenotoista vuosina 2016 ja 2017. Vuoden 2017 suunnitelmalliset tarkastukset ovat oman riskiperusteisen vuosisuunnitelman mukaisia tarkastuksia.

	Suunnitelmalliset tarkastukset	Suoritetut suunnitelmalliset tarkastukset	Suoritetut suunnittelemattomat tarkastukset	Suoritettujen tarkastusten kokonaismäärä	Suunnitelman toteutumisaste	Suunnitelmalliset näytteet	Suunnitelman mukaan otetut näytteet
2016	125	91	83	174	73 %	338	322
2017	140	109	63	172	78 %	317	328

Taulukko 4: Terveydensuojelun valvonnan tunnusluvut

Yhteensä suoritettiin 172 terveydensuojelulain mukaista tarkastusta, joista 109 (63 %) oli suunnitelmallisia. Suunnittelemattomia tarkastuksia oli 63. Suunnitelman toteutumisaste lasketaan suoritettujen suunnitelmallisten tarkastusten määrästä ja on 78 %. Tämä voidaan katsoa tyydyttäväksi, vaikka emme saavuttaneet omaa 90 %:n tavoitettamme.

Suunnittelemattomiin tarkastuksiin kuuluvat yksityisasuntojen tarkastukset, valituksista johtuvat tarkastukset, seurantatarkastukset jne. Terveydensuojelun valvonnassa on suunnittelemattomia tarkastuksia ollut yleensä paljon, aikaisemmin jopa enemmän kuin suunnitelmallisia. Kahtena viime vuotena olemme onnistuneet lisäämään suunnitelmallisten tarkastusten määrää, mikä on tietoinen panostus.

Suunnitelmallisia näytteitä oli 317, mutta näytteitä otettiin suunniteltua enemmän, peräti 328 näytettä, 103 %. Yhteensä otettiin 381 näytettä. Suunnittelemattomiin näytteisiin kuuluvat uusintanäytteet ja eräät näytteet, jotka kuuluvat vesilaitosten omaan käytönvalvontaan. Otetuista suunnitelmallisista näytteistä 120 on otettu talousvedestä, 125 uima-altaista ja 95 uimarannoilta.

Talousvedestä otettujen näytteiden tulokset eivät ole johtaneet talousveden käyttörajoitukseen tai juomaveden keittokehotuksiin. Myöskään uimavesinäytteet eivät ole johtaneet käytön rajoittamiseen.

Vuonna 2017 ei ole ryhdytty hallinnollisiin pakkokeinoihin.

Terveydensuojelun valvonnan suunnittelemattomaan osuuteen kuuluu erilaisten lausuntojen antaminen esim. rakennuspiirustuksista, erilaisista suunnitelmista ja ympäristöluvista. Kuntien rakennus-, kaavoitus- ja ympäristönsuojeluyksiköt pyytävät lausuntoja usein.

Taustatietoihin perehtymiseen ennen lausunnon antamista kuluu usein paljon työaika, mutta se on erittäin tärkeää työtä, jonka avulla ehkäistään terveyshaittoja tulevaisuudessa. Se on myös yksi valtakunnallisista painopisteistä, ja vuoden aikana on järjestetty asiaan liittyviä koulutuksia.

Painopisteet

Vuosiksi 2015–2019 on määritelty neljä valtakunnallista painopistettä.

1. Talousvesi:

Painopiste on valvontatutkimusohjelmien päivittämisessä sekä valvonnan ja näytemäärien mukauttamisessa talousvesiasetuksen vaatimuksia vastaaviksi. Lisäksi jokaisen vesilaitoksen tulee laatia riskinarviointi, joka otetaan huomioon myös valvontayksikön erityistilanteiden suunnitelmassa. Valvontayksikön oman erityistilanteiden suunnitelman päivittäminen oli vuoden aikana etusijalla ja jatkuu vielä vuonna 2018.

2. Terveydellisten olojen valvonta

Sisäilman parametrien toimenpiderajat ovat osittain tiukentuneet asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista annetun asetuksen myötä, ja lisäksi kiinteistöjä tarkastaville ulkopuolisille asiantuntijoille asetetaan kovat vaatimukset. Valvira on julkaissut asetuksen soveltamista koskevat ohjeet. Asetusta on ryhdytty soveltamaan valvonnassa.

Muiden tahojen kanssa yhteistarkastuksina suoritettavat koulutarkastukset aloitettiin vuonna 2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on julkaissut oppaan ”Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos”. Aikaisemmin terveysvalvonta on vastannut koulutarkastuksista, mutta yhteistyössä kouluterveydenhoitajien kanssa laadittiin uusi suunnitelma, ja tarkoituksena on, että he huolehtivat tarkastusten suunnittelusta vuodesta 2017 alkaen.

3. Sidosryhmät

Painopiste pyrkii huomioimaan paremmin terveydensuojeluasiat kaikessa kunnallisessa suunnittelussa ja päätöksenteossa. Vuoden aikana on tarkastettu ja kehitetty lausuntomenettelyä, ja olemme osallistuneet Valviran koulutuksiin.

4. Kauneushoitola tai muu ihonkäsittely

Valtakunnallinen painopiste, joka toteutettiin vuonna 2017.

1.4 TUPAKKAVALVONTA 2017

Taulukossa 5 on kooste suoritetuista tupakkalain valvontatarkastuksista vuosina 2016 ja 2017. Vuoden 2017 suunnitelmallisia tarkastuksia ovat oman riskiperusteisen vuosisuunnitelman mukaiset tarkastukset.

	Suunnitelmalliset tarkastukset	Suoritetut suunnitelmalliset tarkastukset	Suoritetut suunnittelemattomat tarkastukset	Suoritettujen tarkastusten kokonaismäärä	Suunnitelman toteutumisaste
2016	36	27	2	29	75 %
2017	29	14	5	19	48 %

Taulukko 5: Tupakkavalvonnan tunnusluvut

Yhteensä suoritettiin 19 tarkastusta, joista 14 (74 %) oli suunnitelmallisia. Suunnittelemattomia tarkastuksia oli 5. Suunnitelman toteutumisaste lasketaan suoritettujen suunnitelmalisten tarkastusten määrästä ja on 48 %, mitä ei voida katsoa tyydyttäväksi, sillä sen tulisi olla vähintään 70 %.

Painopisteet

Vuosiksi 2015–2019 on määritelty kaksi valtakunnallista painopistettä. Toinen koskee tupakointia ulkona järjestettävissä yleisötilaisuuksissa ja toinen tupakan vastikkeiden ja tupakkajäljittelmien mainonnallista esillepanoa. Painopisteisiin liittyvät hankkeet on suunniteltu kauden jälkimmäiselle osalle.

1.5 YHTEENVETO VALVONNASTA JA TERVEYSVALVONNAN TULEVAISUUDEN KEHITYS

Vuosi 2017 toi suuria muutoksia henkilöstötilanteeseen kahden kokeneen terveystarkastajan lopettaessa. Toinen heistä jäi eläkkeelle ja toinen siirtyi muuhun työhön Pietarsaaren kaupungin palveluksessa. Terveysvalvonnan tavoitteena on ollut jo pitkään työtehtävissä erikoistuminen joko elintarviketehtäviin tai terveydensuojelutehtäviin. Henkilöstömuutosten yhteydessä erikoistuminen toteutettiin nyt täysimääräisenä siten, että kolme terveystarkastajaa työskentelee pelkästään elintarvikevalvonnassa ja kolme terveydensuojeluasioiden parissa. Terveysvalvonta on pystynyt tekemään hyvää työtä useista muutoksista huolimatta. Kaikki saapuneet valitukset ja yhteydenotot on kyetty käsittelemään ja selvittämään, ja suunnitelman toteutumisaste nousi edellisvuodesta.

Suunnitelmallisten tarkastusten määrä jäi kuitenkin vähäisemmäksi kuin omassa työsuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Verrattaessa suoritettujen tarkastusten määrää suunnitelmaan saatiin toteutumisasteeksi kaikkien toiminta-alojen osalta 73,1 %. Eri osa-alueiden toteutumisasteet ovat seuraavat: elintarvikevalvonta 73,2 % (ei sisällä seurantatarkastuksia), terveydensuojeluvalvonta 77,9 % ja tupakkavalvonta 48,3 %. Tuloksia voidaan pitää tyydyttävänä etenkin elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonnan osalta, vaikka omaa 90 %:n tavoitetta ei saavutettukaan. Lähes kaikki elintarvikevalvonnan tarkastukset ovat suunnitelmallisia tarkastuksia ja niiden seurantatarkastuksia. Terveydensuojelussa esiintyy vuosittain myös useita suunnittelemattomia tarkastuksia erilaisten valitusten vuoksi, mutta suunnitelmallisten tarkastusten määrä on lisääntynyt ilahduttavasti vuosittain.

Terveysvalvonta pyrkii lisäämään valvontatehtäviin käytettävän ajan osuutta ja tavoitteena on, että valvontasuunnitelman toteutumisaste nousee myös valtakunnallisiin suosituksiin nähden. Tavoitteena on suorittaa 90 % oman työsuunnitelman mukaisista suunnitelmallisista tarkastuksista. Tavoitteen saavuttaminen vaatii valvonnan hyvää suunnittelua ja työajan seurantaa sekä motivoitunutta henkilöstöä. Pyrimme tehokkaampaan valvontaan suorittamalla valvontaa ”hanketarkastuksina” eräissä kohdetyypeissä, kuten kouluissa, vanhainkodeissa, vesilaitoksissa ja tietuustyypeissä elintarvikehuoneistoissa. Uskomme, että kaikkien osa-alueiden valvontaa voidaan tehostaa, kun terveystarkastajat ovat nyt erikoistuneet omiin alueisiinsa. Tärkeää on myös työtehtävien yhteinen priorisointi ja yhteiset periaatteet työn suorittamista varten sekä niiden noudattaminen. Tämä johtaa myös suoritettun työn laadun paranemiseen. Ehkäisevästä valvonnasta selviytymiseksi on tärkeää saa-

da osaavia sijaisia, jotta terveystarkastajien 6 henkilötyövuotta voidaan käyttää 100-prosenttisesti.

Tavoitteena ei kuitenkaan ole pelkästään suuren tarkastusmäärän saavuttaminen, vaan myös hyvin suoritettuun riskinarviointiin perustuvan laadukkaan valvonnan suorittaminen. Sen vuoksi panostamme jatkuvaan laadunkehitystyöhön. Kaikkien noudattaessa laadittuja menettelyohjeita ja tarkistuslistoja varmistetaan toiminnanharjoittajien tasa-arvoinen valvonta, eikä tarkastuksissa unohdeta mitään osa-alueita.

2. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kuntien vuonna 2017 järjestämien eläinlääkäripalvelujen arviointi

Henkilöstötilanne 2017

Eläinlääkintähuollossa on yhteensä 5,3 henkilötyövuotta, joista 3,0 on praktikkoeläinlääkärin virkoja, 1,0 hygieenikkoeläinlääkärin virka ja 1,0 valvontaeläinlääkärin virka sekä 0,3 hallinnollisia virkoja/toimia. Hygieenikkoeläinlääkärin työajasta kuluu n. 80 % elintarvikevalvontaan (suoritteet kirjataan terveystarkastukseen) ja 20 % eläinsuojeluun. Kanslistin ja ympäristöterveydenhuollon päällikön työajasta budjetoidaan 15 % eläinlääkintähuoltoon ja 85 % terveystarkastukseen.

Vuonna 2017 kaikki praktikkoeläinlääkärin virat olivat täytettyinä. Hygieenikkoeläinlääkärin ja valvontaeläinlääkärin virat ovat olleet vuoden aikana vain osittain täytettyinä. Eläinlääkintähuollon 5,3 henkilötyövuodesta käytettiin 5,1 vuonna 2017, joten henkilöstötilanne on aikaisempia vuosia parempi.

Suoritteet 2017

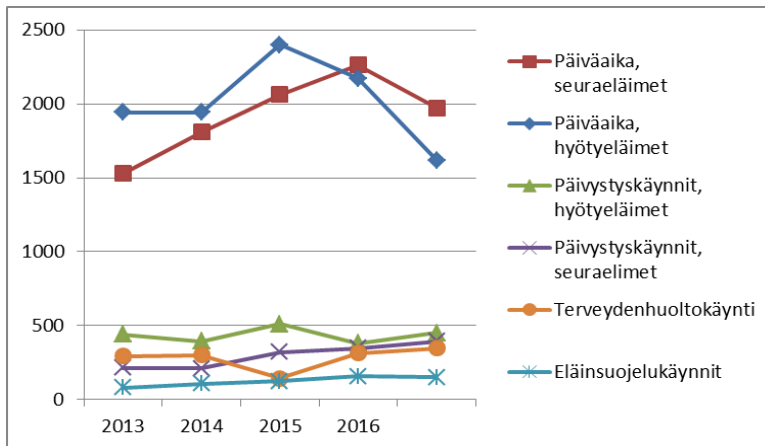
Taulukosta 6 ilmenevät eräät eläinlääkintähuollon tunnusluvut vuosina 2011 – 2017.

Suoritteet	Tilinp. -11	Tilinp. -12	Tilinp. -13	Tilinp. -14	Tilinp. -15	Tilinp. -16	Tilinp. -17
Sairauskäynnit, virka-aika	2233	1305	1648	1643	2045	1856	1620
Pieneläinkäynnit, virka-aika	1417	835	1529	1807	2063	2263	1971
Terveystarkastuskäynnit	383	257	294	299	355	315	349
Sairauskäynnit, päivystysaika	362	612	442	393	510	381	452
Pieneläinkäynnit, päivystysaika	231	274	215	209	322	348	395
Eläinsuojelutarkastukset		52	80	107	124	158	150
Yhteensä	4626	3335	4208	4458	5419	5321	4937
Henkilötyövuodet, yhteensä	3,0	2,6	4,2	4,5	4,8	4,8	5,1

Taulukko 6: Tunnusluvut, suoritteet

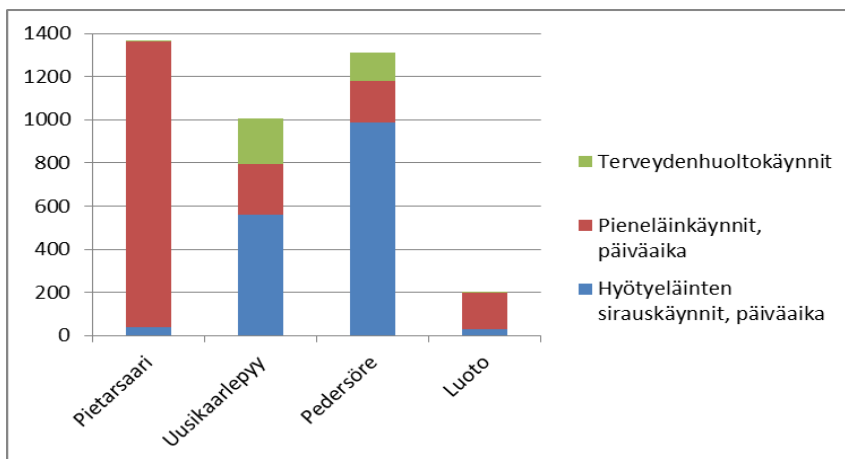
Suoritteiden kokonaismäärä on 7 % pienempi kuin edellisvuonna. Hyötyeläinten sairauskäyntien määrä on vähentynyt 12,7 %, ja pieneläinkäyntien määrä 12,9 %. Sekä hyötyeläinten että pieneläinten päivystyskäyntien määrä on kuitenkin lisääntynyt 18,6 % ja 13,5 %. Terveydenhuoltokäyntien määrä on lisääntynyt 10,8 %. Eläinsuojelutarkastusten määrä on suunnilleen samalla tasolla kuin edellisvuonna. Vuonna 2017 alueemme kunnaneläinlääkärit tekivät 20 eläinsuojelupäätöstä.

Kaaviosta 5 ilmenee hyötyeläinten ja seuraeläinten osuuden jakautuminen päiväaikaan ja päivystysaikaan sekä terveydenhuoltokäyntien ja eläinsuojelukäyntien määrä vuosina 2013–2017.

Kaavio 5, käyntitilasto 2013 – 2017

Kaaviosta 6 on nähtävissä praktikkoeläinlääkärien päiväajan suoritteiden jakautuminen eläimen omistajan kotikunnan mukaan vuonna 2017. Prosentuaalinen jakauma on Pietarsaari 35,2 %, Uusikaarlepyy 25,9 %, Pedersören kunta 33,7 % ja Luoto 5,2 %.

Kaavio 6, päiväajan suoritteiden jakautuminen kunnittain vuonna 2017

Eläinlääkäripalvelujen saatavuus

Vuonna 2017 on peruseläinlääkintäpalvelujen saatavuus ollut alueellamme tyydyttävä sekä päivä- että päivystysaikaan. Eläinlääkärit kykenevät tarjoamaan päiväaikaan peruseläinlääkintähuoltoa asetetuissa määrärajoissa, kiireetöntä hoitoa ajanvarauksella viikon kuluessa sekä terveiden eläinten leikkauksia kolmen viikon kuluessa, mutta työpäivät ve-

nyvät pitkiksi. Kaikilla eläinlääkäreillä on puhelinaika arkisin klo 08-09, jolloin he antavat eläinlääkäriineuvontaa puhelimitse. Ehkäisevään eläinlääkintähuoltoon tarvittaisiin enemmän aikaa, nyt eläinlääkärien aika kuluu lähinnä sairaanhoitoon. Lisäksi terveydenhuoltokäyntien tarve lisääntyy lähivuosina.

Päivystysrengas, johon kolme praktikkoeläinlääkäriä kuuluvat yhdessä Kruunupyyn ja Kokolan eläinlääkärien kanssa, on muodostettu siten, että päivystysaikana apua on saatavilla kolmen tunnin kuluessa. Päivystysrengas on toiminut hyvin jo usean vuoden ajan. Alueella on keskitetty maksullinen päivystysnumero. Pien- ja hyötyeläinten päivystyksestä huolehditaan yhdessä, ja järjestely on toiminut käytännössä hyvin. Eläinlääkärit eivät ole kokeneet päivystysajan käyntimäärää liialliseksi, ja pieneläimille on kyetty antamaan myös kiireellistä apua ilman, että se on vaikuttanut hyötyeläinten hoitoon. Alueellamme on erittäin tärkeää, että päivystävä eläinlääkäri osaa sekä ruotsia että suomea.

Alueella on myös yksityisiä eläinlääkäripalveluja, mutta yhteistoimintakunnilla ei ole ostopalvelusopimuksia.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta

Eläinlääkäri vastaa myös eläintautilain ja vastustettavista eläintaudeista annetun asetuksen toimeenpanosta ja noudattamisen valvonnasta sekä zoonoosien valvonnasta (eläintaudit jotka voivat tarttua ihmiseen). Eräitä lain mukaan vastustettavia tauteja varten on terveysvalvontaohjelma, jossa on vahvistettu suoritettavat tarkastukset. Niihin kuuluu esim. kanojen, broilerien ja kalkkunoiden salmonellavalvonta. Nautaeläimiä ja sikoja varten on lisäksi valtakunnalliset terveydenhuolto-ohjelmat, ja vuonna 2017 tehtiin 349 niiden seurantaan liittyvää terveydenhuoltokäyntiä. Terveydenhuoltokäyntien tarve tulee lisääntymään, koska tilat saavat taloudellista etua siitä, että ne ovat laatineet terveydenhuoltosopimuksen eläinlääkäriin kanssa. Lisäksi käyntien kesto vaihtelee, ja yhteen käyntiin saattaa kulua 0,5-1 henkilötyöpäivää. Alueellemme tarvittaisiin vähintään 0,5 eläinlääkäriä virkaa lisää tarpeen kattamiseksi.

Kunnallisen eläinsuojeluviranomaisen tehtävänä on valvoa, että eläimiä hoidetaan, käsitellään, käytetään ja kuljetetaan eläinsuojelumääräysten mukaisesti. Eläinsuojelutarkastuksia tehdään epäilyjen perusteella, todettaessa eläinsuojelumääräyksiä rikkovaa menettelyä sekä yleisöltä saapuvien ilmoitusten tai aluehallintoviraston antamien kehotusten perusteella. Tämä valvonta on hyvin aikaa vievää ja sen suorittajana tulisi olla mielellään muu kuin se eläinlääkäri, joka yleensä vastaa tilan eläimistä.

Syksystä 2013 alkaen eläinsuojelutarkastuksia on suorittanut osa-aikaisesti valvontaeläinlääkäri. Vaativammissa tapauksissa tai suurten eläintilojen kyseessä ollessa valvontaeläinlääkäri ja hygieenikkoeläinlääkäri voivat suorittaa eläinsuojelutarkastukset yhdessä. Valtio korvaa kaikki tästä valvonnasta aiheutuvat kustannukset.

Tarkastuksia on suoritettava myös paikoissa, joiden toiminta edellyttää hakemusta tai ilmoitusta. Tavoitteena on, että luvan- ja ilmoituksenvarainen toiminta tarkastetaan suositusten ja vaatimusten mukaan. Eläinperäisiä sivutuotteita käsittelevien laitosten tulee olla hyväksytyjä ja rekisteröityjä ja ne tulee tarkastaa suoritettujen riskinarvioinnin perusteella säännöllisesti. Valtio korvaa myös nämä kustannukset.

Taulukosta 8 ilmenevät vuoden 2017 luvan- ja ilmoituksenvaraista eläintenpitoa koskevat suunnitelmalliset ja suoritettavat tarkastukset.

Toimintatyyppi	Kohteiden määrä	Tarkastusten määrä vuodessa	Suunniteltu vuodeksi 2017		Suoritetut tarkastukset 2017
			Tarkastusten kokonaismäärä	Kulunut työaika (t)	
Ratsastustallit	33	0,33 – 1	8	56	9
Kennelit	6	0,33 – 1	3	18	1
Eläinkaupat	1	0,5 – 1	1	4	0
Eläinhotellit	6	0,33 – 1	6	36	2
Löytöeläinten vastaanotto	1	0,33 – 1	1	6	0
Yhteensä	46		19	120	12

Taulukko 8: Suunnitelmalliset ja suoritettut tarkastukset

Edellä mainittujen suunnitelmallisten tarkastusten lisäksi on tehty yksi sivutuotelaitoksen suunnitelmallinen tarkastus sekä 7 suunnitelmallista tartuntatautien seurantatarkastusta siipikarjan pitopaikoissa ja kala-alan laitoksissa. Lisäksi lihan vierasaineiden valvontaa varten on otettu näytteitä Eviran pyynnöstä. Kuudella tilalla on tehty salmonellaepäilyyn liittyviä selvityksiä.

Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunnan tulee järjestää myös elintarvikkeiden turvallisuuden valvonta erityisesti eläinperäisten elintarvikkeiden tuotannossa. Tähän valvontaan kuuluvat mm. kunnaneläinlääkärin suorittamat maidontuotantotilojen tarkastukset. Maitotilat on tarkastettava 1-5 vuoden välein riskiluokituksesta riippuen. Vuonna 2017 suoritettiin 28 tarkastusta, joista 5 oli seurantatarkastuksia. 21 tilalle annettiin jonkinlainen huomautus ja kahden tilan osalta ryhdyttiin hallinnollisiin pakkokeinoihin viranhaltijapäätöksillä. Alueellamme on yhteensä 112 maidontuotantotilaa. Maitotilojen hygieniatarkastusten yhteydessä hygieenikkoeläinlääkäri tarkastaa lisäksi, että eläinsuojelumääräyksiä noudatetaan. Hygieenikkoeläinlääkäri vastaa myös kolmen yleensä kuukausittain tai joka toinen kuukausi tarkastettavan liha-alan laitoksen valvonnasta.

Tiivistelmä ja tuleva kehitys

Eläinlääkäripalvelujen saatavuus on ollut tyydyttävä vuonna 2017. Koska tulevaisuudessa myös turkistarhojen kanssa on tehtävä terveydenhuoltosopimukset (Fureva) ja maidon- ja lihantuottajien terveydenhuoltosopimusten määrä lisääntyy, tulee eläinlääkintähuoltopalvelujen tarve lisääntymään tulevina vuosina.